जि.प्र.का. सप्तरी द.नं. २२/०४८/०४९

राजविराज दैनिक

स.जि.हु.का.द.नं. ५/०६४/०६५

वर्ष ३५ अंक ३५ २०८२ साल भदौं १२ गते बिहीबार (28 Aug 2025 Thursday) मूल्य रु. ५/-

लागु औषधको दुर्व्यसनबाट टाढा रहौं

लागूऔषध सेवनले मानिसको शारीरिक र मानसिक स्वास्थ्य बिग्रन्छ, धन सम्पतिको वर्वाद गर्दछ, यसको प्रयोगबाट आफू, परिवार, समाज र राष्ट्रलाई नै अपुरणिय क्षति पुग्ने हुँदा यस्ता पदार्थदेखी टाढा रहौं ।

Log in : rajbirajdainik.com.np

यस अंक भित्र : २ पृष्ठमा : मुलुकी संहिता, कानुनको पालना.. ३ पृष्ठमा : तीजको आर्थिक र... ३ पृष्ठमा : भारतीय सामानमा दोब्बर ...

भुमि समस्या समाधान आयोगले निस्सा बितरण र पूर्जा उपलब्ध गराउने प्रक्रिया बढायो

दैनिक समाचारदाता
राजविराज, ११ भदौ ।

भुमि समस्या समाधान आयोग सप्तरीले जिल्लाका बिभिन्न पालिकामा निस्सा बितरण र पुर्जा उपलब्ध गराउने प्रक्रियालाई द्रुत गतिमा अगाडि बढाएको छ ।

सप्तकोशी नगरपालिका र रुपनी गाउँपालिकामा काम अन्तिम चरणमा पुगिसकेको र यसै महिना भित्र जग्गाधनी पुर्जा वितरण तयारी भईरहेको आयोगका अध्यक्ष अखिलेश कुमार झाले जानकारी दिएका छन् ।

जिल्लाका १८ पालिकामध्ये सप्तकोशी, खडक, राजविराज, कञ्चनरुप, बोदेबरसाईन, डाक्नेश्वरी, सुरुङ्गा, हनुमाननगर कंकालिनी नगरपालिका र अग्निसाईर कृष्णासवरन, रुपनी, राजगढ, तिरहुत गाउँपालिका गरी १३ वटा पालिकामा करिब ७० प्रतिशत काम सकिएको र निस्सा वितरणको अन्तिम तयारीमा पुगेको उनको भनाई छ ।

यस्तै शम्भुनाथ नगरपालिका, तिलाठी कोईलाडी, छिन्नमस्ता, महदेवा र विष्णुपुर गाउँपालिका गरी बाँकी ५ पालिकामा भने काम शुरु गर्ने प्रक्रिया अगाडि बढाइरहेको अध्यक्ष झाको भनाइ छ ।

यस्तै खडक, सप्तकोशी नगरपालिका र अग्निसाईर कृष्णासवरन गाउँपालिकामा नापी कार्य चलिरहेको र दशैंसम्म सकाएर निस्सा बितरण सुरु गर्ने तयारी भइरहेको आयोगले जनाएको छ ।

आयोगका अनुसार सप्तरीमा अहिलेसम्म आर्थिक बर्ष २०८१/०८२ को जेठ महिना भित्र भुमिहिन दलित ५ हजार १७ जना, भुमिहिन सुकुम्बासी २ हजार ६८९ जना गरी १२ हजार ९८८ जनाले आयोगमा आवेदन दिएका छन् । त्यस्तै अव्यवस्थित बसोबास (अधुरो/अपुरो) का २४७ वटा आवेदन परेको छ ।

जसपा नेपालका नेता दिपक यादवको निधन

दैनिक समाचारदाता
राजविराज, ११ भदौ ।

जनता समाजवादी पार्टी नेपालका नेता दिपक कुमार यादव (टुटु बाबु) को बुधबार निधन भएको छ ।

सप्तरीको महादेवा गाउँपालिका निवासी ७५ वर्षिय यादवको उपचारका क्रममा बिराटनगरमा निधन भएको परिवारजनले जनाएको छ ।

महादेवा गाउँपालिकाको निर्वतमान अध्यक्ष एवं जसपा नेपालको केन्द्रिय सल्लाहकार समितीका सदस्य समेत रहेका उनी केही समय यता अस्वस्थ भई उपचारका लागी विराटनगर पुगेका थिए । उनको निधनले जसपा नेपालमा एउटा इतिहास गुमेको र पार्टीलाई अपुरणिय क्षती पुगेको जसपा नेपालका केन्द्रीय सचिव शैलेन्द्र प्रसाद साहद्वारा जारी शोक विज्ञप्तीमा उल्लेख छ ।

उनको पार्थिक शरिर बुधवार नै गाउँमा ल्याइएको तथा घरमा धार्मिक संस्कार तथा अन्तिम श्रद्धाञ्जली लगायतका कार्यक्रम सकाएर बिहीवार अन्त्येष्ठि कार्यक्रम गरिने छोरा अभिनवले जानकारी दिए ।

बुधवार नै जसपा नेपाल सप्तरीका अध्यक्ष केदार प्रसाद यादवले पनि शोक वक्तब्य जारी गर्दै यादवको निधनले पार्टीले एउटा अभिभावक गुमाएको जनाएको छ ।

अशक्त तथा अस्पताल भर्ना रहेका जेष्ठ नागरिकलाई परिचयपत्र नविकरण

दैनिक समाचारदाता
राजविराज, ११ भदौ ।

अशक्त तथा बिरामी भई अस्पतालमा उपचार गराईरहेका जेष्ठ नागरिकहरुलाई सााजिक सुरक्षा भत्ता कार्ड नविकरण गरिएको छ ।

सामाजिक सुरक्षा भत्ता कार्ड नविकरण कार्य सजिलो होस भन्ने उदेश्यले राजविराज नगरपालिकाले थालेको घरघर मै पुगेर परियचपत्र नविकरण गर्ने कार्यलाई बुधवार पनि निरन्तरता दिएको हो ।

बुधवार कार्यवाहक नगर प्रमुख इसरत परवीनको नेतृत्वमा बुधवार पुगेको टोलीले स्थानीय छिन्नमस्ता अस्पतालमा उपचारार्थ भर्ना भएका राजबिराज ७ का ८५ बर्षिय हरिनारायण लाल देवलाई अस्पतालको बेडबाटै समाजिक सुरक्षा भत्ता परिचय पत्र नविकरण गरिदिएको हो ।

नविकरणका लागी आवश्यक पर्ने आवेदन फारम नगरपालिका कार्यालयमा दर्ता रहेको समाजिक सुरक्षा भत्ता पाउने लाभग्राहीको सुचि, ल्यापटम लगायतका समाग्री साथ मै लिएर नगरपालिका कार्यालयका कर्मचारी सहितको टोली अस्पताल पुगेको थियो ।

खुट्टाको शल्यक्रिया भएको कारण देवलाई लामो समयसम्म अस्पतालमा बस्नु पर्ने चिकित्सकको सल्लाहका कारण भत्ताको परिचय पत्र नविकरण गर्न पाईरहेका थिएनन् ।

सामाजिक सुरक्षा भत्ता नियमावली अनुसार लाभग्राहीले भदौ मसान्तसम्म स्वयम नगरपालिका वा बडा कार्यालयमा पुगेर परिचयपत्र नबिकरण गर्नू पर्ने प्राबधान छ। तर गत बर्ष केही जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका ब्यक्ती तथा अस्पतालमा उपचारकालागी भर्ना भएकाहरु

बाँकी अन्तिम पृष्ठमा

इम्बोस्ड नम्बर प्लेट जडान नगर्दा कुनै कारवाही हुँदैन : विभाग

काठमाडौँ, ११ भदौ (रासस) ।

यातायात व्यवस्था विभागले इम्बोस्ड नम्बर प्लेट जडान नगरेको खण्डमा जरिवाना वा कारवाहीमा परिने भनी गरिएका प्रचारमा सत्यता नभएको स्पष्ट पारेको छ ।

विभिन्न सञ्चारमाध्यम तथा सामाजिक सञ्जालमा आगामी असोज १ गतेदेखि इम्बोस्ड नम्बर प्लेट वडान नगर्ने सवारीधनी कारवाहीमा पर्ने तथा जेल जानुपर्ने भनी भएको प्रचारमा सत्यता नभएको विभागले प्रेस विज्ञप्तिमार्फत जानकारी गराएको छ ।

विभागले तत्काललाई कुनै पनि प्रकारको दण्ड जरिवाना नगरिने र आफू अनुकूल सवारी दर्ता गरेको यातायात कार्यालयमा गई स्वःस्फूर्त ढङ्गले इम्बोस्ड नम्बर प्लेट जडान गरी डिजिटाइजेन कार्यमा सहयोग गर्न अनुरोध गरेको छ ।

विभाग एवम् प्रदेश कार्यालयबाट जडान सहजताका लागि उक्त स्थानमा पूर्वाधार र जनशक्तिको व्यवस्था गरिएको र सेवाग्राही तथा सवारीसाधनको सहजताका लागि आवश्यकताअनुसार थप प्रबन्ध गरिएको जानकारी दिएको छ ।

इम्बोस्ड नम्बर प्लेटमा प्रयोग हुने भाषाका सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतको संवैधानिक इजलासबाट सम्झौतामा उल्लेख भए बमोजिम अंग्रेजी लिपी प्रयोगमा कुनै संवैधानिक र कानुनी त्रुटी नदेखिएको भनी फैसला भएको स्पष्ट पारेको छ ।

हैजाका लक्षण र बच्ने उपाय

लक्षणः
- बारम्बार पानीजस्तो पातलो पखाला लाग्ने,
- बारम्बार बान्ता हुने,
- शरीर कमजोर हुने, आँखा भासिने,
- शरीरमा पानीको कमी भई अत्यधिक पानी तिर्खा लाग्ने,
- मुख र छाला सुख्खा हुने,
- कमजोरी र थकान महशुस हुने,
- चक्कर लाग्ने वा होश हराउने,
- कम रक्तचाप र छिटो नाडी चल्ने ।

बच्ने उपायहरूः
- पानी उमालेर वा फिल्टर गरेर पिउने,
- खाना पकाउँदा र खाँदा साबुनपानीले हात धुने,
- खुला रुपमा राखिएको खाना नखाने,
- जथाभावी दिशापिसाव नगर्ने र शौचालय सफा राखे,
- खानेकुरा राम्रोसँग पखालेर खाने,
- झोलिलो खाना र प्रशस्त पानी पिउने,
- लक्षण देखिएमा नजिकको स्वास्थ्य संस्थामा जाने ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड

मुलुकी संहिता, कानुनको पालना र न्यायालयको भूमिका

केपी शर्मा ओली

काठमाडौं, ११, भदौ (रासस)।

अहिलेको सरकारले कानुन कार्यान्वयनको सन्दर्भमा अनुभव गरिएका कुराहरूको आधारमा कमीकमजोरीहरू हटाउने र कानुनलाई अझ समृद्ध बनाउने ढङ्गले कानुन संशोधनसम्बन्धी अनेक प्रयास अगाडि बढाइरहेको छ।

नयाँ कानुनहरूको पनि निर्माण गरिरहेको छ र पुराना कानुनहरूलाई पनि आवश्यक संशोधन परिमार्जन गर्न अगाडि बढिरहेको छ। हामीले थुप्रै विधेयकहरू यसै अधिवेशनबाट पनि पारित गरेका छौं, संशोधन गरेका छौं। कति नयाँ पनि ल्याएका छौं र यो सिलसिला अगाडि बढी नै रहन्छ। यो निरन्तरको सिलसिला हो।

नेपाल लामै समयसम्म एउटा पछौटेपनमा अल्झिरहेको समाज हो। धेरै हजार बर्षसम्म पनि जुन सामाजिक मूल्य मान्यताहरू यस समाजले विकास गर्‍यो, ती मूल्य मान्यताहरूको आधारमा चल्दै रहेको समाज हो। पछिल्लो समयमा आएर विभिन्न खालका संहिता र ऐनका अभ्यासहरू जति जानकारी पाउँदै गयो, त्यस आधारमा त्यसलाई आफ्नो परिस्थितिअनुसार कार्यान्वयन गर्ने प्रयास पनि गर्दै गयो। विभिन्न संहिताहरूमा धेरै प्रख्यात, धेरै चलेको भनेको मनुस्मृति पनि हो। तर मनुस्मृतिलाई मनुले जे लेखेका थिए, त्यसबाट विकृत बनाएर त्यसलाई विकृत मात्र होइन, विद्रुप नै बनाइयो। नेपाली समाज, पूर्वीय समाज, पूर्वीय शासन विधि र पद्धति अनुपयुक्त छन् भन्न देखाउनका लागि विभिन्न प्रकारका थप नयाँ श्लोकहरू मनुस्मृतिमा थपिए र त्यसलाई विद्रुप बनाइयो। धेरै मनुले नभनेका कुराहरू त्यहाँ आए, जो समाजका लागि त्यो अत्यन्त हानिकारक छन्।

पछिल्लो समयमा पनि त्यसका प्रभावहरू, ती गलत कुराहरूका प्रभावहरू रहे र कतिपय कुराहरूलाई धर्मको आड लिएर पनि गलत कुराहरू कार्यान्वयन हुने गरे। सती प्रथा पनि सबैका सबै महिलाहरू श्रीमान् मृत्युपछि सती जानै पर्ने भन्ने थिएन। त्यो बलिया घरानाका, लडाइँका र प्रतिशोधका चक्रमा त्यो पर्थे। जस्तो, चाहे राजराजेश्वरीका कुरा गरौं अथवा भीमसेन थापाका कुरा गरौं, अरूका कुरा गरौं। त्यसबेला पनि कसका श्रीमतीलाई सती पठाउने, कसका श्रीमतीलाई सती नपठाउने भन्ने हुन्थ्यो। ती सबैलाई पठाउने होइन, जो रिस उठेको छ त्यसलाई पठाउने। त्यो कुरा १९७७ सालमा गएर हट्यो। यो एउटा ठूलो प्रगति हो। विसं १९८० तिर गएर दास प्रथा उन्मूलन भयो। यी ठूल्ठूला सुधारहरू हुँदै आए। सामाजिक न्यायको पक्षमा कुरा हुँदै आए।

विसं २०२० को मुलुकी ऐनले जति सामाजिक न्याय र समानताको पक्षमा खुलस्त बोल्यो, त्यसरी अघिल्ला ऐनले बोल्न सकेका थिएनन्। त्यसले अलिक राम्ररी बोल्यो। र त्यसैकारण मानिसहरूले छुवाछूत उन्मूलन दिवस भनेर २०२० साल भदौ १ गते मुलुकी ऐन जारी भएको सन्दर्भ पारेर मनाउने गरियो। मुलुकी ऐनकमो विकासक्रम हुँदै आएर आज हामी लोकतान्त्रिक प्रणालीअन्तर्गत छौं।

लोकतान्त्रिक प्रणाली भनेको सामाजिक न्याय र समानतासहितको प्रणाली हो। अहिले हामीले लोकतान्त्रिक प्रणालीलाई एउटा परिपूर्ण लोकतन्त्र भनेका छौं। यसलाई राजनीतिक लोकतन्त्र (पोलिटिकल डेमोक्रेसी) मात्रै होइन, सम्पूर्ण सामाजिक जीवनका, आर्थिक जीवनका, सांस्कृतिक जीवनका सबै क्षेत्रहरूमा पूर्ण लोकतन्त्र (कम्प्रिहेन्सिभ डेमोक्रेसी) भनेका छौं। परिपूर्ण लोकतन्त्र र सम्पूर्ण क्षेत्रमा लोकतन्त्र अहिलेको आवश्यकता हो, जसले कहीं पनि असमानता, कतै पनि भेदभाव, कतै पनि विभेद, कतै पनि थिचोमिचो जस्ता कुराहरूलाई मान्दैन। त्यसैअनुसार हामीले २०७५ भदौ १ गतेदेखि लागू भएका पाँचवटा संहिताहरूले ती कुराहरूलाई प्रतिबिम्बित गर्न खोजेको छ।

त्यसो त पूर्ण (पर्फेक्ट) फेरि पनि हुँदैन। तिनीहरू माथि कस्ता संशोधन गर्नुपर्छ र कस्ता संशोधन ल्याउनुपर्छ, कुराहरू आएका छन्। त्यसबेला प्राय: ठीकै देखेर गरिन्छ, अलिपछि हेर्दाखेरि कार्यान्वयनको क्रममा अनुभव गर्दै जाँदा तिनीहरूमा कमी कमजोरी भएको देखिन्छ र त्यसमा सुधार ल्याउनुपर्ने, संशोधन गर्नुपर्ने हुन्छ। आज हामी संशोधन गर्न अगाडि जाँदै छौं।

अहिले एउटा धुमधाम हल्ला चलेको छ। बहुविवाहलाई मान्यता दिन खोजियो भन्ने नचाहिँदो हल्ला। बहुविवाह गर्न यो सरकारले स्वीकृति दिने भयो, संसद्मा कानुन ल्याउने भए, पास हुने भयो भनेर हल्ला चलाए। वास्तवमा बहुविवाहलाई मान्यता आजको समाजले दिन्छ भन्ने कुरा नै सोच्न सकिने कुरा होइन। एकजना अभियन्ता एउटी चेली मसँग आइपुग्नुभयो र बडो चर्को स्वरमा भन्नुभयो, "हेर्नुहोस् यो बहुविवाह हामी कुनै हालतमा मान्दैनौं।" मैले सोधें, "कसले मान्यता दिन लागेछ बहुविवाह ? मलाई थाहा त हुनुपर्ने हो। मन्त्रिपरिषद्ले पास गरेर संसदमा पठाउनुपर्छ विधेयक। पास गरेको छैन। अनि कहाँबाट आयो तपाईलाई यो सूचना ?" उहाँले अलिकति चर्कै स्वरमा भन्नुभयो, "यो भइसक्न आँट्यो, हुनै आँटेको छ। यो कुनै हालतमा मान्दैनौं, कुनै हालतमा हुन दिन्नौं।" मैले फेरि भनें, "यस्तो केही कतै भएको छैन।" अनि उहाँको स्वभावअनुसार म र उहाँको एकछिन संवाद भयो। त्यसपछि उहाँ फर्किनुभयो। यस्तो हल्लाको पछाडि नलागौं।

समाज कहिले कहिले केही केही कुरामा कुनै कुनै परिस्थितिमा पछाडि फर्किन्छ। इरानमा राजतन्त्र हट्यो। त्यसपछि धर्ममा चल्ने अनुदार शासन आयो, जसले गर्दा कतिपय कानुनहरू, सामाजिक व्यवहारहरू प्रतिगामी देखापरे, पश्चगमनकारी देखापरे, त्यस्तो भयो। एकातिर राजतन्त्र हट्यो, गणतन्त्र आयो। त्यो राम्रो कुरा हो तर गणतन्त्र आएर पनि फेरि पुरानो समयको धार्मिक कानुन र धार्मिक संहिताअन्तर्गत समाज चल्नुपर्ने अवस्थामा फर्किंदा त्यसले समाजलाई खास अगाडि बढ्न योगदान गर्न सकेन। पछाडि फर्कायो। विस्तारै त्यसमा उदारता आउँदै गएको छ। कतिपय ठाउँमा त्यस्तो भएको देखिन्छ। तर ती क्षणिक कुराहरू हुन्। त्यहाँ लोकतन्त्र स्थापना भएन तर लोकतान्त्रिक गणतन्त्र स्थापना भएन।

हामीले यहाँ लोकतान्त्रिक गणतन्त्र भनेका छौं। डेमोक्रेटिक रिपब्लिक, यो रिपब्लिक मात्र होइन, डेमोक्रेटिक रिपब्लिक, डेमोक्रेटिक रिपब्लिकमा प्रतिगमन हुन सक्दैन। त्यसकारण हाम्रा कानुनमा, हाम्रा संहिताहरूमा, हाम्रा ऐनमा हामीले प्रतिगमन हुँदैन भन्ने कुराको प्रत्याभूति गर्न सक्छौं। सरकारले प्रतिगमनकारी कुनै कानुनको मस्यौदा संसद्मा पढाउँदैन। हेर्न छुटेको कुनै कारणवश कहींकतै कमी हुन सक्छ। त्यसैकारण त संसद् छ, त्यत्रो जनप्रतिनिधिहरूले छलफल गरेर पारित गर्नुपर्ने विषय हो। अहिलेको सरकारले सकेसम्म लोकतान्त्रिक मस्यौदा पठाउँछ, कानुन निर्माणका लागि र संसद्ले त्यसमा आधारित भएर छलफल गर्छ।

कानुन कार्यान्वयनका लागि सबै निकायहरूको सन्तुलित शक्तिपृथकीकरणको सिद्धान्तअनुसारको भूमिका हुनुपर्दछ। आफूमा निहित र आफूबाट निश्रित अधिकारको प्रयोग गरी 'बक्सेका छौं' जस्तो ठान्थे। अहिले कसैमा त्यस्तो अधिकार निश्रित पनि हुँदैन, कतै निहित पनि हुँदैन। कतै निश्रित भएर अधिकार आउने पनि होइन। जनताको अधिकारलाई रक्षा गर्नका लागि हामीले विभिन्न ठाउँहरूमा ती अधिकारहरू प्रत्यायोजित गरेका हुन्छौं। अधिकार प्रत्यायोजनको सबैभन्दा मुख्य थलो र प्रक्रिया भनेको निर्वाचन हो। निर्वाचनले जनप्रतिनिधि छान्छ, जनप्रतिनिधिले संविधान निर्माण वा संशोधन गर्छन्, कानुन बनाउँछन् र त्यस कानुनले सबै चिजलाई आफ्ना-आफ्ना स्थान दिएको हुन्छ। त्यसको सम्पूर्ण कुराको मूल व्याख्याता फेरि पनि संसद् नै हो। किनभने जनताले अधिकार प्रत्यायोजन गरेको त संसद्लाई मात्रै हो। अरुलाई प्रत्यायोजन गरेको हुँदैन। संसद्ले संविधान र कानुन बनाएर त्यसमार्फत प्रत्यायोजित अधिकार मात्रै अरुले प्रयोग गर्ने हो। त्यसकारण आफूलाई छुट्टै विशेषाधिकार र पृथक ठान्नु हामी कसैले पनि हुँदैन।

न्यायालयलाई म प्रधानमन्त्रीको हैसियतले भन्न चाहन्छु, न्यायालयलाई आफ्नो कार्य सम्पादनको सन्दर्भमा कार्यकारिणीको तर्फबाट पूराका पूरा साथ सहयोग रहन्छ। शक्तिपृथकीकरणको सिद्धान्तलाई सरकारले मान्छ र मान्नुपर्छ। न्यायालयको स्वतन्त्र भूमिकालाई सरकारले पूर्ण रूपमा सम्मान गर्दछ। यसको अर्थ, फेरि अब कुनै विचारै हुँदैन, सम्मान भनेको पञ्चायतकालीन जयजयकार गर्ने काम मात्रै हो भन्ने कुरा होइन। यसमा मर्का पर्‍यो, अन्याय पर्‍यो भन्न पाउने ठाउँहरू रहन्छन्। हिजो पनि थिए र फेरि पनि रहन्छ। राणाशासनमा अघिपछि बोल्न नपाए गाईजात्रामा बोल्न दिइन्थ्यो। अहिले गाईजात्रामा बोल्न पाउने मात्र होइन कि छाडातन्त्रमा गइसक्यो। गाईजात्राको त गाईजात्रै गराइसके गाईजात्रवालाहरूले।

हामीले जनतालाई कसरी सही ढङ्गले न्याय दिने भन्ने कुरामा ध्यान केन्द्रित गर्नुपर्छ। पहिले प्रहरीले मन परेकाको उस्तै पर्दा मुद्दा दर्ता गरिदिन्छ, उस्तै पर्दा मुद्दा दर्ता नै गर्दैन भन्ने गुनासा आउँथे। प्रमाणहरू कहाँबाट कता पुर्‍याउने भएपछि मान्छेले न्याय कहाँबाट पाउने ? त्यसकारण प्रहरी ठीक ठाउँ हुनुपर्‍यो। महान्यायाधिवक्ता कार्यालयको अभियोजनका कुरामा सही ढङ्गको अभियोजन हुनुपर्‍यो।

न्यायालय अत्यन्त निष्पक्ष ढङ्गले, निष्पक्ष भावका साथ, प्रतिकमा आँखामा पट्टी बाँधेको हुन्छ। यथार्थमा पट्टी बाँधेको हुँदैन, चारैतिर हेरिराखेको हुन्छ। मैले आफूले देखेको छु, म आफैं भोगेको छु। कुनै पनि प्रकारको कसुर नगरिकन १४ वर्ष जेल बसेको छु। त्यहाँ कसुर भन्ने हो भने राजतन्त्र उपयुक्त होइन भन्ने मलाई लागेको थियो, मैले त्यो विचार व्यक्त गरेको हुँ। राजतन्त्र उपयुक्त हुँदै होइन।

जन्मसिद्ध श्रेष्ठताको सिद्धान्तमा कुनै आधार हुँदैन, वैज्ञानिकता हुँदैन, तथ्य हुँदैन। कुनै जातको आधारमा, कूल घरानाको आधारमा वा केहीको आधारमा पनि जन्मसिद्ध श्रेष्ठताको सिद्धान्त एउटा 'हिपोक्रेसी' मात्रै हो, अरु केही पनि होइन। मैले यो कुरा संयुक्त राष्ट्रसङ्घको बडापत्र पढेर मानव अधिकार घोषणापत्र पढेर र पुराना विद्वान्हरूका पनि कुराहरू सानैबेला बुझेको हुँ। जन्मिँदा सबै बराबर हुन्छन् र जन्मले सबै बराबर छन् भनेको कुराबाट मैले २०२३ सालदेखि जानें। छुवाछूत भन्ने कुराहरू, ठूलासाना भन्ने कुराहरू, आफ्ना आफ्ना पद ओहदाका जिम्मेवारीका कुराहरू होलान् तर कोही विशेष, कोही चाहिं केही न केही भन्ने कुरा केही पनि होइन। सबै मानव जाति महान् छ। सबैले सम्मान प्राप्त गर्नुपर्छ र सम्मानित जीवन बाँच्न पाउनुपर्छ। म आफैं भुक्तभोगी छु।

मैले एउटा जेल संस्मरणमा लेखेको छु, "१८ वर्ष पूरा भएपछि सर्वस्वसहित जन्म कैद पायो एउटा मान्छेले। सर्वस्वसहित जन्मकैद भयो। सर्वस्व पनि गयो र जन्मकैदको फैसला भयो र १८ वर्ष पूरा गरिसकेपछि सर्वोच्चबाट १८ वर्ष पुगेर १९ वर्ष लागेपछि सर्वोच्चबाट उसले सफाइ पायो निर्दोष छ भनेर। त्यो फैसला सुनाउँदा उसमा कुनै प्रकारको भाव केही पनि आएन। उसले चुपचाप सुन्यो। भोलिपल्ट छुटुवा पुर्जी आयो, अब तँ जा भनेर। अनि उसले ओढ्ने, ओछ्याउने, सिरानी पोको पारेको थियो। जेलको ढोकासम्म त्यो पोको लिएर आयो।

जेल छोड्ने बेलामा ढोकाबाट बाहिर निकाल्दा म कहाँ जानें भनेर सोध्यो। अघिल्ला दिनदेखि नबोलेको मान्छे, त्यतिबेला म कहाँ जाने भनेर सोध्यो। अब तिमी बसपार्क जाउ भने। अनि के गर्ने ? भन्यो। बस चढेर जाउ भन्यो। चढ्न त चढेर जाने तर ओर्लिने कहाँ ? भन्ने सोध्यो। धन सम्पत्ति र आफन्त केही पनि छैन उसको, अब ओर्लिने कहाँ ? उसको त्यो प्रश्न सुनेर वास्तवमा त्यहाँ वरिपरिका मान्छेहरू सबै ग्वाँग्वाँ रुन थाले। जाने कहाँ ? अनि उसले त्यो पोको त्यही फ्याँक्यो। यो कहाँ लगेर राख्ने मैले ? मलाई किन निकालियो ? मेरो केही पनि छैन। १९ वर्ष मैले जेलमा जवानी बिताएँ, सारा बिताएँ। मेरो त कोही पनि छैन। म त काम गर्न नसक्ने भएर अशक्त भएर बसेको छु। म गएर केही गर्न पनि सक्दिनँ।"

वास्तवमा ढिलो न्याय हुनु न्याय नपाउनुसरह हो भनेको हामीजस्तो बुझेको मान्छेले त्यसको मर्म बुझेका छौं। न्याय ढिलो हुनु भनेको नपाउनुसरह हो भन्ने कुरा हामीले बुझेका छौं। मैले १४ वर्षपछि पनि फेरि सफाइ पाएको होइन। न्याय पाएको पनि होइन। दश वर्ष कैद थियो। त्यो भुक्तान भइसकेपछि सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा आएर कैद भुक्तान गरिसकें छोडी पाउँ भनेपछि छोड्ने आदेश भयो। त्यहीं इन्स्पेक्टरले हत्कडी लगाएर फेरि घिसारेर लग्यो। फेरि अर्कापल्ट उजुरी गरें। फेरि सर्वोच्चले 'अब नथुन्नू, छोड्नू' भनेर आदेश गर्‍यो। फेरि हत्कडी लगाएर पुलिसले घिसारेर लाग्यो। अदालत हेरेको हेरै। त्यो खालको राजमा हामी बसेका थियौं तर अहिले राजतन्त्र, राजतन्त्र भनेर कराएको सुन्दा अचम्म लाग्छ, कठै बरा ! देख्दै नदेखेका, भोक्दै नभोगेका, बुझ्दै नबुझेका मान्छेहरू राजतन्त्र राजतन्त्र ! भनेका छन्। त्यतापट्टि म अहिले जान चाहन्नँ।

न्याय त्यस्तो नहोस्। त्यही प्रयास हामी गरिराखेका छौं र हाम्रा कानुनहरूले त्यसको आधार तयार गर्नुपर्दछ। त्यसको प्रत्याभूति कानुनी रूपमा व्यवस्था गर्नुपर्दछ र हाम्रा कानुन र न्याय दिने निकायहरूले यी कुराहरूमा ध्यान दिनुपर्दछ। प्रहरी होस् कि अनुसन्धानकर्ता होस् कि अभियोजनकर्ता होस् कि न्यायकर्ता होस् सबै ठाउँबाट यी चिज हुनुपर्दछ। त्यसका लागि सरकारको तर्फबाट सम्पूर्ण सहयोग रहने म प्रधानमन्त्रीको हैसियतले भन्न चाहन्छु। सम्पूर्ण सहयोग रहन्छ र संसद्मा एउटा सांसदको हैसियतले र संसद्मा एउटा महत्वपूर्ण दलको नेताको हिसाबले पनि म भन्न चाहन्छु, हाम्रो दलको वा संसद्को र अहिले सरकारमा सहभागी दलहरूको पनि त्यो धारणा छ।

सरकारको तर्फबाट हामी न्याय निरूपणको सन्दर्भमा सम्पूर्ण योगदान गर्न तयार छौं। मुलुकी संहिता दिवसले हामीलाई साँच्चैको कानुनी राजको रूपमा अगाडि बढ्न प्रेरणा देओस्। हामी आग्रहहीन ढङ्गले कानुन कार्यान्वयन र कानुनको व्याख्या त्यसको कार्यान्वयन गर्न सकौं। सामाजलाई नैतिक कसरी बनाउने यो धेरै महत्वपूर्ण कुरा हो। कानुन कार्यान्वयनबाट मात्रै होइन कि हामीले मानिसहरूमा गुणवत्ता सिकाउने गर्नपर्छ। मान्छेले अपराध नगरोस्। कानुनमा अनविज्ञता प्रकट गरेर दण्डबाट बच्न सकिँदैन, गल्ती भयो भने, कानुनको उल्लङ्घन भयो भने अनविज्ञता भनेर बच्न सकिँदैन। कानुनका दफा दफा कण्ठ गर्न विद्वान्ले पनि सक्दैन। हरेक दफा कण्ठ भएर कानुन उल्लङ्घन नभएको होइन। बेठीक काम गर्दिन भन्ने तरिकाले चलेपछि कानुन उल्लङ्घन हुँदै हुँदैन।

हामी कुनै देशको भिसा लिएर त्यहाँ जान्छौं। भिसा लिनुको अर्थ के हो भने भिसा माग गर्नुको अर्थ तिम्रो देशमा जाँदाखेरि त्यस देशमा रहँदा म तिम्रो देशको संविधान, कानुन, नियम सबैको पालना गर्छु भनेको हो। त्यहाँका कानुनहरू हामी पढेर जाँदैनौं। नराम्रो केही पनि गर्दैनौं। त्यसो भएपछि कानुनको पालना स्वत: हुन्छ। असामाजिक केही पनि गर्दैनौं, कानुनको स्वत: पालना हुन्छ। यहाँ पनि हामीले थुप्रै कानुन बनाएका छौं। संविधान बनाएका छौं, कानुन बनाएका छौं। तर न संविधानका धारा धारा याद छ, न कानुनका दफा दफा याद छ। सम्भवै छैन नि। तर नराम्रो काम नगर्ने, त्यति गरेपछि कानुनको पालना हुन्छ। *(प्रस्तुत विचार प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले १ भदौ, २०८२ मा मुलुकी संहिता दिवसका अवसरमा व्यक्त गर्नुभएको सम्बोधनका आधारमा स्वकीय सचिवालयले तयार गरेको सम्पादित विवरणमा आधारित छ)*

डा. भगवती यादव
Dr. Bhagwati Yadav
MBBS, MD Paediatrics (USC)
NMC Reg. No. : 11389
नवजात शिशु तथा बाल रोग विशेषज्ञ

डा. सरोज कुमार साह
Dr. Saroj Kumar Sah
MBBS, MS Orthopaedics (BPKIHS) Dharan
Fellowship in Hand Surgery (CMC Vellore)
NMC Reg. No. : 13288
हाड जोर्नी, नशा तथा बाथ रोग विशेषज्ञ

डा. जयन्ती यादव
Dr. Jayanti Yadav
M.B.B.S. MD (Obstetrician and Gynaecologist)
हाल कार्यरत गजेन्द्र नारायण सिंह अस्पताल राजविराज
NMC Reg No. : 15312
बरिष्ठ स्त्री तथा प्रसुती रोग विशेषज्ञ

सम्पर्क : कृताञ्जली स्वास्थ्य क्लिनिक, राजविराज
Mo. No : 9842830252, 9804605569

तीजको आर्थिक र मनोवैज्ञानिक पाटो

अमृता अनमोल

काठमाडौं, ११ भदौ (रासस)।

हिजोआज तीजको माहोलले घरदेखि सार्वजनिक स्थल छपक्कै ढाकेको छ। धार्मिक रूपमा पार्वतीले शिवलाई पति पाउन निराहार व्रत गरेको कथामा आधारित पर्व हो तीज। हिन्दू धर्माबलम्बी महिलाहरू बिहानैदेखि शौभाग्य पोशाकमा सजिएर शिवालयमा धाएका छन्। रातो सारी, रातो ब्लाउज, रातै चुरा, पोते र टिकामा सजिएका महिलाहरू शिवको पूजा आरधनापछि नाचगान गरेर रमाइलो गर्छन्। तीजको दिन अविवाहिता महिलाले आफूले मन पराएको वा योग्य वर पाउने कामना गर्छन्। विवाहिता महिलाले आफ्ना पतिको दीर्घायु र समृद्धिको कामना गर्छन्। तीजका दिन निराहार व्रत बसेर शिवको आरधना गरे मनोकांक्षा पूरा हुने धार्मिक कथन छ।

धार्मिक रुपमा साँघुरो तीज विस्तारै फराकिलो बन्दै गएको छ। छोरीचेली र माइती पक्षबीच पारिवारिक जमघट र जमघटमा नाचगानले प्रश्रय पाउँदै गएको छ। विस्तारै अहिले तीजका सामाजिक, संस्कृति र आर्थिक पाटाहरू फराकिला बन्दै गएका छन्। यसले तीज मनाउने शैली र परम्परा फराकिलो र लामो बनाउदै गएको छ। तीज कहिलेदेखि मनाउने ? हरेक वर्ष तीज सुरु हुन लाग्दा बहस चल्छ। पश्चिम पहाडमा पहिल्यैदेखि नै साउने सङ्क्रान्तिदेखि महिलाहरू जम्मा भएर नाचगान गर्ने र रमाउने चलन छ। तिनै पहाडी जिल्लाका जनसङ्ख्या बसाइँ सरेर अन्यत्र स्थानमा गएपछि तीजको माहोल एक महिनाभन्दा बढी चल्ने गरेको छ।

तीज नजिकिएपछि महिलाहरू रातो चुरा, रातो पोते, रातो सिन्दूर र रातै सारी ब्लाउजमा सजिन्छन्। गरगहना र शौभाग्य पोशाकमा चिरीच्याट्ट पर्छन्। पहिले महिलाहरू पालैपालो घरका आँगन र चौतारोमा जम्मा भएर तीज गीत गाउँदै र नाच्दै गर्थे। अहिले बजार क्षेत्रमा ठूला आँगन र चौतारा छैनन्। त्यसैले शौभाग्य पोसाकसहित शृङ्गारमा सजिएका महिलाहरू होटल रेस्टुराँ र पाटी प्यालेसमा रमाउने गरेका छन्। पहिले घरको चुलोचौकोमा सिमित महिलाहरू अहिले महिला समूह, टोल समूह, सङ्घसंस्था, जागिर, व्यवसाय र राजनीतिमा जोडिएका छन्। आफू जोडिएका तिनै सङ्घसस्थाले आयोजना गरेका तीजका कार्यक्रममा महिला रमाउँछन्। सङ्घसस्थाले पर्व मनाउने यो शैलीले कामकाजी र माइतीघरबाट टाढा हुने महिलाका लागि पनि तीज रमाउने माध्यम बनेको छ।

हरेक वर्ष तीज नजिकिँदै गर्दा तीजको मौलिकतामाथि प्रश्न उठ्छ। जब महिलाहरू सारी लगाएर नाचगान गर्न निस्कन्छन्, तब मौलिकताका हराएका दुखेसाका तयारी प्रश्नहरू र सुझावहरू तेर्सिन सुरु गर्छन्। हो, हाम्रा चाडपर्वहरूका मौलिकता फेरिएका छन्। जन्मदेखि मृत्युसम्मका संस्कार पहिलेजस्ता छैनन्। सबैभन्दा पवित्र मानिने व्रतबन्ध र मृत्युपछिको काजकिरिया त धेरैले घरमा गर्दैनन्। होटल वा सार्वजनिकस्थल खोजेर गर्छन्। तीजमा महिलाले घरमा दर खाएनन्, घरमा नाचेनन् भनेर किन चिन्ता गर्नु ? चिन्ता सबै पर्व र संस्कारको गरौं। मौलिकताका नाममा महिलालाई घरमै मात्र तीज मनाउन, आफैंले खाना पकाउन र जुठो भाँडा स्याहार्न बाध्य पार्न खोज्नु मौलिकताको नाममा पितृसत्तात्मक दासताको प्रवृत्ति हो।

समयसँगै तीज गीतका भाका र लय फेरिएका छन्। शब्द फेरिएका छन्। हामीले गाउने देउसीभैलोका लय हुन् वा अरु सबैका शब्द र शैली फेरिएका छन्। उत्ताउला गीत र शब्दको विरोध गरौं। तर, मौलिकता नाममा अहिले पनि महिलाहरू हजुरआमाका पालामा जस्तो भक्तिभावका मात्र गीत गाउने वा उति बेलाजस्तै फनफनी घुमेर नाचुन् भन्ने चाहनु गलत हो। तीज मिलन कार्यक्रममा अतिथि बनेर आउने आसन र भाषण गर्ने पुरुषहरू तीजका सबैभन्दा धेरै आलोचक छन्। लाग्छ, अरुबेला आफूहरू मात्रै आसन, भाषण र शासन गरेका ती अगुवा पुरुषहरूले महिलाले आसन, भाषण र शासन गरेको सहीसक्नु नभएको हो। यस्तो मनोवृत्ति पुरुष वा महिला दुवैले त्याग्नुपर्छ।

अहिले समय फेरिएको छ। तीज मनाउने शैली फेरिएको छ। अर्थात् तीजका आर्थिक, सामाजिक र मनोवैज्ञानिक पाटाहरू फेरिँदै गएका छन्। तीजको परिवर्तनलाई मनगणन्ते विश्लेषण गर्नुहुँदैन। समय, बजार, महिलाहरूको चेतनास्तर र आत्मनिर्भरतासँग जोडेर हेर्नुपर्छ। तीजमा बजारले पनि ठूलो प्रभाव पारेको छ। किनकी अहिलेको बजार नाफामुखी बजार हो। तीजमा बजार प्रवर्द्धन गरी नाफा कमाउने अवसर बनेको समेत हेरौं।

तीज साङ्गीतिक पर्व हो। तीजसँगै साङ्गीतिक बजार मौलाएको छ। तीजमा गीत निकाल्ने कलाकारहरूको सङ्ख्या बढेको बढी छ। हरेक वर्ष झण्डै ५०० तीज गीत र तीनका भिडियो बन्छन्। झण्डै १० करोडको साङ्गीतिक कारोबार तीजले गराएको छ। तीज विशेष कार्यक्रमले गायकगायिका र कलाकारलाई कमाउने माध्यम बनाएको छ। नाच्ने, गाउने र बजाउने सबैले काम र दाम पाएका छन्। तीजमा तीज नाचगान प्रतियोगिता हुन्छ। मिस, मिसेज प्रतिस्पर्धा चल्छ। यी प्रतियोगिता र प्रतिस्पर्धाले पनि धेरैलाई कला, गला देखाउने र कमाउने मौका जुराएको छ।

तीजले गरगहनाको बिक्री बढाएको छ। गरगहनासँगै लत्ताकपडाको खरिदबिक्री बढाएको छ। रातो चुरा, रातो पोते र शृङ्गारमा सजिन नयाँ लुगा किन्ने महिला बढेका छन्। समूह समूहले उस्तै खालका पोसाक लगाउने चल्तीले बजारमा किनमेल अझ बढेको छ। तीजले होटल व्यवसायलाई पनि चलायमान बनाउँछ। वर्षा लागेपछि सुनसान बनेका होटल, रेष्टुराँमा तीज नजिकिएपछि चहलपहल हुन्छ। यसलाई सकारात्मक रुपमा लिऔं।

अहिले केही मानिसहरू महिलाले एक महिनासम्म तीज मनाएर विकृति बढ्यो भनेर रोइलो गरिरहेका छन्। महिलाले विकृत बढाउने मुख्य कारण होटल रेष्टुराँ र पार्टी प्यालेसमा तीज मनाउनुलाई मानेका छन्। तिनै ठाउँमा दर खानुलाई मानेका छन्। दर खाँदा कसैले मदिरा पो पिए कि भनेर चियोचर्चो गरिन्छ। तर, बाह्रैमास मदिरा खाने पुरुषको कसैले चियोचर्चो र टिप्पणी गर्दैन। जड्या पुरुषकै कारण नेपालका मदिरा उद्योग, होटल र बार चलेका छन्। घरेलु हिंसादेखि यौन, सामाजिक र आर्थिक हिंसा बढेको छ। यसले विकृति ल्यायो भनेर चाही कतै चर्चा हुँदैन। मदिरा पुरुषले पनि खानु राम्रो होइन, महिलाले पनि होइन। अब त्यसबारेमा बहस गर्नुपर्छ।

पहिले अहिलेको जस्तो बजार थिएन। सुविधा थिएन। महिलाको हातमा आर्थिक स्रोत थिएन। स्रोत हुनेले पनि कहा कसरी खर्च गर्ने विकल्प थिएन। घरमा जे हुन्छ त्यही खानुपर्थ्यो। महिलाको पर्व भए पनि दिदीबहिनी बोलाएर सबै परिकार आफैंले पकाउने, खुवाउने र जुठोभाडो स्याहार्ने गर्नुपर्थ्यो। अहिले महिला कोही राज्यका उच्च पदमा छन्। कसैले जागिर त कसैले व्यवसाय गरेर कमाएका छन्। सामाजिक सम्बन्ध फराकिलो बनेको छ। समूह, सङ्घसंस्था, कार्यालयमा दिदीबहिनी बन्ने र सामाजिक सम्बन्ध मजबुद बनाउन तीज मिलन गर्न थालेका छन्। पैसा हुनेका लागि होटल, रेष्टुरँ र पाटी प्यालेसले पकाउने, खुवाउने र जुठोभाडो स्यार्ने बाध्यताबाट मुक्ति दिएका छन्। महिलाले पनि तीजमा सुविधा लिँदा यसमा किन रोइलो गर्नु ?

हामी हुर्कने बेलासम्म सुन्थ्यौं, छोरीबुहारीले दाँत देखाएर र आवाज निकालेर हाँस्नुहुँदैन। कम्मर मर्काएर नाच्नु हुन्न। हाउभाउ गरेर नाच्दा उत्ताउलो भइन्छ। के अहिले पनि तीजमा कम्मर मर्काउने महिलालाई उत्ताउला र विकृत भनौं। जनसङ्ख्यामा आधाभन्दा बढी हिस्सा महिलाको छ। महिला हाँस्दा, नाच्दा र रमाउदा विकृति हुन्छ भने के गरौं ? महिलाहरू रोएर संस्कृति बचाऔं। हामीले संस्कृति र विकृतिलाई लिङ्गसँग तुलना गरेका छौं। महिलाले गरे विकृति र पुरुषले गरे चलनचल्ती भन्ने मानसिकता छ। हो, त्यही मनोविज्ञान र दृष्टिकोण गलत छ। भेदभावपूर्ण छ। तीजका बारेमा अनाबश्यक प्रश्न तेर्साएको छ। तीज परम्परागत रुपमा माइतीघरमा गएर दर खाएर नाच्ने पर्व हो। तर, अहिलेका कामकाजी महिला दर खान माइतीघर जान सक्ने अवस्थामा छैनन्। माइत जान नसक्ने महिलाको तीज नखोसौं। आफ्ना सामाजिक सम्बन्धका दिदीबहिनी दाजुभाइसँग तीज मनाउने अवसर सिर्जना गरौं। चाडपर्वलाई सङ्कीर्ण दृष्टिले नहेरौं।

साउनमा १४ अर्बभन्दा बढी सरकारी ऋण थप

काठमाडौं, ११ भदौ (रासस)।

चालु आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को पहिलो महिनामा रु १४ अर्बभन्दा बढी सरकारी ऋण थपिएको छ। सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालयद्वारा प्रकाशित गत साउन मसान्तसम्मको सरकारी ऋणको प्रतिवेदनअनुसार चालु आवको सुरुमा कूल सार्वजनिक ऋण रु २६ खर्ब ६९ अर्ब ५७ करोड रहेकामा साउन मसान्तसम्ममा रु १४ अर्ब दुई करोड बृद्धि भई रु २६ खर्ब ८३ अर्ब ६० करोड पुगेको हो। यो कूल गार्हस्थ्य उत्पादनको ४३ दशमलव ९४ प्रतिशत हुन आउने सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालयले जनाएको छ।

कूल सार्वजनिक ऋणमा वैदेशिक ऋणको हिस्सा ५२ दशमलव २६ प्रतिशत अर्थात् रु १४ खर्ब दुई अर्ब ४७ करोड ६५ लाख छ भने आन्तरिक ऋणको हिस्सा ४७ दशमलव ७४ प्रतिशत रहेको छ। चालु आवका लागि सरकारले रु पाँच खर्ब ९५ अर्ब सार्वजनिक ऋण परिचालन गर्ने लक्ष्य राखेकामा साउन मसान्तसम्ममा रु ४४ अर्ब ५७ करोड ऋण उठाइसकेको कार्यालयले जनाएको छ।

वार्षिक लक्ष्यको तुलनामा कूल सार्वजनिक ऋण प्राप्ति सात दशमलव ४८ प्रतिशत बराबर रहेको जनाइएको छ। आन्तरिकतर्फ रु तीन खर्ब ६२ अर्ब ऋण उठाउने लक्ष्य रहेकामा पहिलो महिना ११ दशमलव शून्य पाँच प्रतिशत अर्थात् रु ४० अर्ब ऋण उठाइएको हो। बाह्यतर्फ रु दुई खर्ब ३३ अर्ब ६६ करोड ३१ लाख ऋण उठाउने लक्ष्य रहेकामा साउनमा एक दशमलव ९६ प्रतिशत अर्थात् रु चार अर्ब ५७ करोड ४८ लाख बराबर ऋण उठाइएको कार्यालयले जनाएको छ।

त्यस्तै, चालु आर्थिक वर्षमा सरकारी ऋणको साँवा ब्याज तिर्नका लागि रु चार खर्ब ११ अर्ब एक करोड बजेट विनियोजन भएकामा साउन मसान्तसम्ममा रु ३६ अर्ब ६८ करोड भुक्तानी भइसकेको छ। वार्षिक बजेट विनियोजनका आधारमा सरकारी ऋणको साँवा ब्याज तिर्नका लागि छुट्याइएको बजेट आठ दशमलव ९३ प्रतिशत बराबर रहेको सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालयले जनाएको छ।

विश्व समाचार

भारतीय सामानमा दोब्बर अमेरिकी कर, पुग्यो ५० प्रतिशत

वासिङ्टन, ११ भदौ (रासस/एएफपी)।

अमेरिकी राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पले रूसबाट तेल खरिद गरेका कारण भारतलाई दवाब दिन बुधबारदेखि धेरै भारतीय उत्पादनमा विद्यमान भन्सार शुल्क दोब्बर गर्दै ५० प्रतिशत लागू गर्नुभएको छ।

ट्रम्पले युक्रेन युद्धलाई राजस्व दिने प्रमुख स्रोत ऊर्जा कारोबारलाई रोक्ने अभियानका हिस्साका रूपमा भारतलाई लक्षित गर्नुभएको हो। यस कदमले अमेरिका-भारत सम्बन्धमा तनाव थपिएको छ र नयाँदिल्लीलाई चीनसँगको सम्बन्ध सुधार गर्न नयाँ प्रोत्साहन दिएको विश्लेषकहरूको भनाइ छ।

सन् २०२४ मा पुनः राष्ट्रपति बनेपछि ट्रम्पले सहयोगी र प्रतिस्पर्धी दुवै देशलाई उच्च भन्सार शुल्कको मारमा पार्नुभएको छ। यो ५० प्रतिशत स्तर अमेरिकी व्यापारिक साझेदारहरूले भोगिरहेको सबैभन्दा उच्चमध्ये एक हो। तर, औषधि, कम्प्युटर चिप्स र स्मार्टफोनजस्ता केही क्षेत्रलाई भने छुट दिइएको छ। स्टिल, एल्युमिनियम र अटोमोबाइल उद्योगलाई पनि यी भन्सार शुल्कबाट अलग राखिएको छ।

संयुक्त राज्य अमेरिका भारतको प्रमुख निर्यात बजार हो। अमेरिकाले सन् २०२४ मा मात्र ८७ अर्ब ३० करोड डलरको निर्यात स्वीकार गरेको थियो। तर ५० प्रतिशत भन्सार शुल्क व्यापार प्रतिबन्धसरह हुने चेतावनी विश्लेषकहरूले दिएका छन्।

यसले विशेषगरी कपडा, समुद्री खाना र गहनाजस्ता क्षेत्रमा काम गर्ने साना कम्पनीहरूलाई ठूलो धक्का पुऱ्याउने सम्भावना छ। यी निर्यातकर्ताहरूले पहिले नै अर्डर रद्द हुनुका साथै बङ्गलादेश र भियतनामजस्ता प्रतिस्पर्धीलाई फाइदा पुगेको बताएका छन्। यसले रोजगारी कटौतीको डर बढाएको छ।

भारतले वासिङ्टनको कदमलाई 'अनुचित, अन्यायपूर्ण र अव्यावहारिक' भन्दै कडा आलोचना गरेको छ। प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीले स्वाधीनताको वार्षिक भाषणमा नागरिकको करभार कम गर्ने र आत्मनिर्भर भारतको मार्गमा अघि बढ्ने वाचा गर्नुभएको छ।

भारतको विदेश मन्त्रालयका अनुसार, युरोपले परम्परागत आपूर्ति रूसबाट हटाएपछि भारतले तेल आयात बढाएको हो। सन् २०२४ मा भारतको कुल कच्चा तेल आयातमध्ये ३६ प्रतिशत हिस्सा रूसबाट आएको थियो। यसले भारतलाई अर्बौं डलरको बचत मात्र नभई घरेलु इन्धन मूल्यलाई पनि स्थिर राख्न मद्दत गरेको थियो।

ट्रम्प प्रशासनले बुधबारको समयसीमाअघि आफ्नो कर योजनामा दृढता देखायो। उहाँका व्यापार सल्लाहकार पिटर नाभारोले गत हप्ता पत्रकारलाई भन्नुभयो, "भारतले युद्धमा आफ्नो भूमिका चिन्न चाहँदैन।" उहाँले भारतीय कदमलाई 'चिनियाँ राष्ट्रपति सी जिनपिङको नीति जस्तै' भएको टिप्पणी गर्नुभयो।

एसिया सोसाइटी पोलिसी इन्स्टिच्युटकी वरिष्ठ उपाध्यक्ष वेन्डी कटलरले भन्नुभयो, "ट्रम्प कर गाथाको सबैभन्दा चिन्ताजनक घटनामध्ये एउटा हो, जसले भारतलाई प्रारम्भिक व्यापार सम्झौताका लागि आशाजनक उम्मेदवारबाट सिधै उच्च भन्सार शुल्कको मारमा परेको राष्ट्र बनाइदिएको छ।"

उहाँका अनुसार, भारतले व्यापार क्षेत्रमा सुधार र खुलापन देखाइरहे पनि ट्रम्पका तीव्र भन्सार शुल्कहरूले यी प्रयासलाई प्रश्नमा पारेको छ। "यी उच्च भन्सार शुल्कहरूले दुई देशबीचको विश्वासलाई द्रुत रूपमा क्षय पारेको छ, जसलाई पुनर्निर्माण गर्न वर्षौं लाग्न सक्छ", उहाँले भन्नुभयो।

ट्रम्पले भन्सार शुल्कलाई अनुचित व्यापार अभ्यास र असन्तुलन समाधान गर्ने प्रमुख औजारका रूपमा प्रयोग गर्दै आउनुभएको छ। यसअघि युरोपेली सङ्घ (इयु) देखि लिएर इन्डोनेसियासम्मका साझेदारलाई प्रभाव पारेको उच्च भन्सार शुल्कले अमेरिकी व्यापार घाटा कम गर्ने औचित्य दिएको थियो।

यसबाहेक, ट्रम्पले आफ्ना पूर्वराष्ट्रपति साथी जायर बोल्सोनारोविरुद्ध मुद्दा चलेका कारण ब्राजिलमाथि पनि निशाना लगाउनुभएको छ। ब्राजिलका धेरै सामानमा पनि यसै महिनादेखि अमेरिकी कर ५० प्रतिशत पुऱ्याइएको छ। तर त्यहाँ व्यापक छुट दिइएको छ।

बनजंगल आगो नियन्त्रणमा नयाँ प्रविधि : एआई आधारित पूर्वानुमानमा ८६ प्रतिशत सटीकता

जेरुसलेम, ११ भदौ (रासस/सिन्ह्वा)।

इजरायलका अनुसन्धानकर्ताहरूले बनजंगलमा लाग्ने आगोको जोखिम पहिचान गर्न देश र क्षेत्र अनुसार अनुकूलन गर्न सकिने कृत्रिम बुद्धिमत्तामा (एआई) आधारित नयाँ विधि विकास गरेका छन्र। टेल अविभ विश्वविद्यालयले मंगलबार जानकारी दिएको होर। जलवायु परिवर्तनका कारण विश्वभर बनजंगलमा आगोको सङ्ख्या र तीव्रता बढिरहेको छ, जसले वातावरणमा हानिकारक ग्यासहरू उत्सर्जन गर्दै स्थानीय समुदाय र पारिस्थितिकी प्रणालीलाई गम्भीर असर पुऱ्याइरहेको छर।

अहिलेसम्म बनजंगल आगोको जोखिम मापन गर्ने सूचकाङ्कहरू मुख्य रूपमा अष्ट्रेलिया, क्यानडा र अमेरिका जस्ता देशमा विकास भएका थिएर। ती देशहरूमा तिनीहरूको प्रभावकारिता राम्रो भए पनि अन्य क्षेत्रहरूमा सटीकता कम हुने समस्या थियोर। नयाँ विधिले प्रत्येक देशको जलवायु, वनस्पति, जमिनको प्रयोग र आगो लाग्ने कारणअनुसार सूचकाङ्कलाई परिमार्जन गरी पूर्वानुमानको सटीकता ७० प्रतिशतबाट ८६ प्रतिशतसम्म पुऱ्याएको छर।

अध्ययनका क्रममा क्यानाडाली सूचकाङ्क सबैभन्दा भरपर्दो प्रमाणित भयोर। अनुसन्धानकर्ताहरूले जेनेटिक एल्गोरिदम प्रयोग गरी यसलाई प्रत्येक देशको लागि अनुकूलन गरेका थिएर। त्यसपछि देशअनुसारको कृत्रिम बुद्धिमत्ता मोडेल बनाएर सजिलै प्रयोग गर्न मिल्ने निर्णय वृक्षमा रूपान्तरण गरेर। यस नयाँ प्रणालीले आपत्कालीन सेवाहरूलाई छिटो र सही पूर्वसूचना दिन, स्रोतको प्रभावकारी प्रयोग गर्न र क्षति न्यूनिकरणमा सहयोग पुऱ्याउनेछर। यो विधि भविष्यमा विश्वभर बनजंगल रोकथाममा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने अपेक्षा गरिएको छ।

उखु किसान आन्दोलनप्रति जनमतको समर्थन

दैनिक समाचारदाता
काठमाडौं, ११ भदौ ।

काठमाडौंमा जारी उखु किसान आन्दोलनप्रति जनमत पार्टीले समर्थन जनाएको छ ।

माइतीघर मण्डलास्थित धर्ना स्थलमा पुगेका पार्टीका उपाध्यक्ष एवं संगठन विभाग प्रमुख डा. जयकान्त राउत र प्रवक्ता डा. शरद सिंह यादवले किसानसँग ऐक्यबद्धता व्यक्त गर्दै सरकारलाई तत्काल माग सम्बोधन गर्न आग्रह गरेका हुन् ।

गत वर्ष प्रतिक्विन्टल ७० रुपैयाँ दिने भनिएको अनुदानलाई सरकारले घटाएर ३५ रुपैयाँ मात्र दिने निर्णय गरेपछि किसान असन्तुष्ट बनेका छन् ।

सिराहा, महोत्तरी, सर्लाही, रौतहट, बारा, पर्सा र नवलपरासीलगायत जिल्लाबाट आएका किसानहरू काठमाडौंमा निरन्तर धर्ना तथा प्रदर्शनमा छन् ।

जनमत पार्टीका नेताहरूले किसानको माग न्यायसंगत मात्र नभई देशको कृषि, किसान र ग्रामीण अर्थतन्त्रको हितमा रहेको भन्दै तत्काल समाधान नगरे आन्दोलन अझ व्यापक हुने चेतावनी दिएका छन् ।

अनुदान कटौती र बक्यौता भुक्तानीका मागसहित जारि आन्दोलनमा यसअघि मंगलबार राष्ट्रिय मुक्ति पार्टी नेपालले पनि ऐक्यबद्धता जनाएको थियो ।

रुबीको हत्याका मुख्य आरोपी लक्ष्मण पासवानको उपचारका क्रममा मृत्यु

दैनिक समाचारदाता
रौतहट, ११ भदौ ।

रौतहटको रुबी साह हत्या प्रकरणमा संलग्न भनिएका मुख्य आरोपी लक्ष्मण पासवान जलेको अवस्थामा बुधबार पक्राउ परेपछी उपचारका क्रममा मृत्यु भएको छ ।

प्रादेशिक अस्पताल गौरमा प्राथमिक उपचारपछि उनको अवस्था गम्भीर रहेकाले थप उपचारका लागि कीर्तिपुरस्थित बर्न सेन्टरमा पठाइएकोमा त्यही उनको मृत्यु भएको हो ।

रौतहटको माधव नारायण नगरपालिका वडा नं ६ माधोपुरकी रुबी साह हत्याकाण्डका प्रमुख अभियुक्त लक्ष्मण पासवानले हत्या गरेको स्वीकार गरेका थिए ।

आफ्नो शरीरमा आफै आगो लगाउनु पूर्व उनले करिब १० मिनेटको भिडियो सन्देश बनाएर सामाजिक संजालमा पोष्ट गरेका थिए । पासवानले रुबीको हत्या गरेको सोही पोष्टमार्फत स्वीकार गरेका हुन् ।

घटनाका मुख्य अभियुक्त लक्ष्मण पासवानले भिडियो सन्देशमा रुबीकी आमाकै कारण उसको हत्या गर्नुपर्ने अवस्था आएको उनले स्वीकारेका छन् । उनले भिडियो सन्देशमा आफूले कसरी हत्या गरे भन्ने कुरा नखुलाए पनि आफूहरूको प्रेमका कारण यो घटना भएको उनको जिकिर छ । रुबीसँग कक्षा १० मा पढ्दा आफ्नो प्रेम भएको र जिल्ला अदालत सर्लाही र भारतको सीतामढीस्थित अदालतमा आफूहरूको प्रेम विवाह भएको भएपनि रुबीकी आमा र दुवै घरपरिवारले आफूहरूको विवाह स्वीकार नगरेको पासवानले बताएका छन् ।

उनको भिडियो यतिबेला सामाजिक सञ्जालमा भाइरल बनेको छ । लक्ष्मणसँग भागेर विवाह गरेपछि रुबीको परिवारले उनको भारतीय केटासँग विवाह गराइदिएका थिए । भारतको मजफरपुरका स्थानीय निवासी शिवसागर साहसँग रुबीको विवाह भएको थियो । हत्या भएको राति आफू दुबैजना मर्ने निधो गरेको लक्ष्मणले जारी गरेको भिडियोमा उल्लेख रहेको छ ।

उनले आफूले कसरी रुबीको हत्या गरे भन्ने कुरा नखुलाए पनि अब आफू पनि बाँच्न नचाहेको र अबको केही बेरमै आफूले आफ्नो शरीरमा आगो लगाएर आत्महत्या गर्न लागेको जनाएका थिए । आफू गरिब रहेको र रुबीकी आमाले आफूसँग रुबीलाई बस्न नदिएको र अरु हुने खाने धनीमनीसँग बिहे गराइदिएको उनको भिडियोमा उल्लेख छ । पासवालले रुबीको फोटो र नामको ट्याटु समेत बनाएको देखिन्छ ।

प्रहरीका अनुसार माधवनारायण नगरपालिका ६, माधोपुर पछाडिको आँपको बगैंचामा पासवान आफैंले डिजेल खन्याई शरीरमा आगो लगाएका थिए । स्थानीयले देखेपछि प्रहरीलाई खबर गरेका थिए । प्रहरी चौकी माधोपुर र जिल्ला प्रहरी कार्यालयको संयुक्त टोलीले उद्धार गरी तुरुन्तै अस्पताल पुऱ्याएको थियो ।

रुबी साह विगत केही समयदेखि गौरमा आफ्नी आमासँग बस्दै आएकी थिइन् । गत आइतबार सुटकेसभित्र उनको शव फेला परेको थियो । त्यसपछि सो घटनाको प्रहरीले अनुसन्धान गर्दा अनुसन्धानको सुई लक्ष्मण पासवानतिर गएको थियो ।

सिरहा-उदयपुर जोड्ने अन्तरप्रदेशीय नयाँ मार्ग खुल्ने

सिरहा, ११ भदौ (रासस) ।

सिरहाको गोलबजारदेखि उदयपुरको कटारी-६ स्थित रिस्कुसम्मको झण्डै २२ किलोमिटर लामो अन्तरप्रदेशीय नयाँ सडक मार्ग खोलिने भएको छ ।

सघन सहरी तथा भवन निर्माण आयोजना, सप्तरीद्वारा निर्माण गरिने यो सडक पूर्व-पश्चिम राजमार्गलाई चुरे क्षेत्र पार गर्दैं मदन भण्डारी लोकमार्गमा जोड्नेछ ।

आयोजनाअन्तर्गत चालु आर्थिक वर्ष २०८२/८३ मा प्रारम्भिक चरणका लागि रु तीन करोड बजेट विनियोजन गरिएको छ । सघन सहरी आयोजनाका इञ्जिनियर उदयनारायण चौधरीले भन्नुभयो, "सडक निर्माणका लागि विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन र प्रारम्भिक वातावरणीय मूल्याङ्कन तयार गर्न पाँच सदस्यीय सहयोग समिति गठन भइसकेको छ ।

अब हामी चाँडै नै सडकको काम सुरु गर्छौं । चालु आवमै करिब तीन किलोमिटर सडक कालोपत्रे गर्ने लक्ष्य लिएको छौं ।" नयाँ सडकमार्ग गोलबजारको पुरानो चोहर्वा बजारबाट सुरु भई घुर्मी बजार हुँदै चुरेफेदीका बस्तीहरू पार गर्दै उदयपुरको रिस्कुसम्म पुग्नेछ । निर्माण पूरा भएपछि मदन भण्डारी राजमार्गसम्मको पहुँच सहज हुनेछ ।

अहिले रिस्कुवासीलाई सिरहाको मर्चैया वा सप्तरीको कदमहा बजार हुँदै लामो र घुमाउरो बाटो प्रयोग गर्नुपर्ने बाध्यता छ । यसले उनीहरूको समय, खर्च र ऊर्जा दुवै खर्चिन्थ्यो । नयाँ सडकले दुरी छोटो हुने र बजारसम्म पुग्न सहज हुने भएकाले विशेष गरी चाडपर्वको समय घरायसी सामान तथा लत्ताकपडा किनमेल गर्न गोलबजार जान झन्झट नहुने उनीहरू बताउँछन् ।

गोलबजार-१० निवासी क्षेत्रकुमार आले भन्नुहुन्छ, "सडक कालोपत्रे भएपछि यातायात सहज हुनेछ, व्यापार-व्यवसाय फस्टाउने र सहरी पूर्वाधारमा गति आउने विश्वास छ ।"

गोलबजारका व्यापारी सञ्जय यादवले नयाँ सडकले पहाड र तराईबीच हुने ढुवानी सहज बनाउने बताउनुभयो । यस सडकले उदयपुरको उत्पादनलाई गोलबजारको व्यापारिक केन्द्रसम्म ल्याउन र त्यहाँबाट तराईको उपज पहाड पठाउन सहज हुने भएकाले कृषि क्षेत्रको विकासमा टेवा पुग्ने उहाँको भनाइ छ । उहाँले भन्नुभयो, "पहाडमा हुने उत्पादन तराईमा र तराईमा हुने उत्पादन पहाडमा पठाउन सजिलो हुनेछ । ढुवानी लागत कम हुँदा व्यापारमा प्रतिस्पर्धा बढ्नेछ ।"

आयोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि पूर्वकानुनमन्त्री तथा प्रतिनिधिसभा सदस्य लिलानाथ श्रेष्ठ, मधेस प्रदेशसभा सदस्य मनोजकुमार सिंह, गोलबजार नगरप्रमुख श्यामकुमार श्रेष्ठ, सम्बन्धित वडाध्यक्षहरू तथा आयोजना इञ्जिनियर चौधरीको सहभागितामा अनुगमन र समन्वयको संरचना बनाइएको छ ।

पूर्वमन्त्री श्रेष्ठले समितिलाई एक महिनाभित्र सडकको ट्रेस (मार्ग) निर्धारण गरी प्रतिवेदन पेस गर्न निर्देशन दिनुभयो । उहाँ भन्नुभयो, "कामको जिम्मेवारी लिनेले निष्क्रिय बस्न मिल्दैन । समयमै काम सम्पन्न गर्नुपर्छ, नभए विगतझैं बजेट फ्रिज भएर जान्छ । त्यसैले, सक्रियताका साथ लाग्न सबैलाई विशेष आग्रह गर्दछु ।" साथै उहाँले उदयपुरतर्फको कामका लागि जनप्रतिनिधिसँग समन्वय भइरहेको जानकारी दिनुभयो ।

सिरहा-उदयपुर जोड्ने यो अन्तरप्रदेशीय सडकमार्गले दुर्गम क्षेत्रलाई सहरी पूर्वाधारसँग जोड्नेछ । आवागमनमा सहजता ल्याउनुका साथै व्यापार, कृषि, पर्यटन र स्थानीय सेवा सुविधामा दीर्घकालीन प्रभाव पार्ने चोहर्वा बजार विकास समितिका अध्यक्ष नागेन्द्रकुमार महतोको भनाइ छ ।

हैजा तथा तथा झाडापखाला संक्रमण रोक्न रेडक्रसको सहयोग

काठमाडौं, ११ भदौ (रासस) ।

नेपाल रेडक्रस सोसाइटीले वीरगञ्जमा फैलिएको हैजा तथा झाडापखाला सङ्क्रमण रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि प्रतिकार्य सुरुआत गरेको छ ।

रेडक्रस तथा रेडक्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तरराष्ट्रिय महासङ्घ (आइएफआरसी)को आपत्कालीन विपद् कोषको आर्थिक एवं प्राविधिक सहयोगमा प्रतिकार्यलाई द्रुत अगाडि बढाइएको हो ।

पर्सा जिल्ला शाखामार्फत प्रभावित समुदायका घरघरमा पुगेर झाडापखाला तथा सम्भावित हैजाबाट बच्ने उपायहरूसहित सरसफाइ तथा स्वच्छता प्रवर्द्धन, खानेपानी शुद्धीकरण, हातधुने अभ्यास सहजीकरण र बिरामीलाई स्वास्थ्य केन्द्रसम्म लैजान सहयोग गर्ने उद्देश्यले ३० जना सङ्क्रमण नियन्त्रण स्वयंसेवकहरूलाई अभिमुखिकरण गरी परिचालन गरिएको छ ।

यसका अतिरिक्त स्थानीयस्तरमा समन्वय गरी

अशक्त तथा अस्पताल...

कार्यालयमा पुग्न नसक्दा भत्ताबाट बञ्चित भएको देखीपछि घर र अशक्त भई अस्पताल भर्ना भएकै ठाँउमा टोली लिएर परिचयपत्र नविकरण कार्य गर्न थालिएको कार्यवाहक नगर प्रमुख परवीनको भनाइ छ ।

अघिल्लो दिन मंगलवार वडा नं.७ बाट सुरु भएको यो अभियान भदौ मसान्त भित्र नगरका सबै वडामा पुग्ने उनको कथन छ ।

नगरपालिकाले चलाएको घर दैलो अभियान अन्तर्गत २ दिनको अवधीमा वडा नं ७ र वडा नं ४ गरी एक दर्जन भन्दा बढी बृद्धबृद्धा, शारिरीकरुपमा अशक्त तथा बिरामीहरुको सामाजिक सुरक्षा भत्ता परिचयपत्र नविकरण गरिएको छ ।

स्वयंसेवकमार्फत जीवनजल, सरसफाइ सामग्री र खानेपानी शुद्धीकरण गर्ने विधिसहित क्लोरिन उपलब्ध गराएको छ । त्यस्तै, स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयको महामारी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखामार्फत ३०० प्याकेट जीवनजल सम्भावित हैजा नियन्त्रणका लागि उपचार गरिरहेका अस्पतालहरूलाई हस्तान्तरण गरिएको जनाइएको छ ।

सम्भावित हैजा नियन्त्रणका लागि तीनै तहका सरकारी निकाय तथा सम्बद्ध सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय गर्दै सहयोग पुऱ्याइरहेको पनि आइएफआरसीले जनाएको छ ।

वीरगञ्जमा देखापरेको हैजाका बिरामी बढ्दो रूपमा रहेको हुनाले सुख्खा सङ्कट प्रभावित जिल्लामा आपत्कालीन खानेपानी तथा सरसफाइका लागि आइएफआरसीको सो आपत्कालीन विपद् कोषको सहयोग परिचालन गरी विगत एक महिनादेखि सञ्चालित खडेरीसम्बन्धी प्रतिकार्यका गतिविधिहरूमा पनि हात धुने अभ्याससहित साबुन वितरण, आपत्कालीन शौचालय निर्माण र सरसफाइ तथा स्वच्छताका गतिविधिहरू स्थानीय सरकार एवं सरोकारवालाहरूसँगको समन्वयमा तदारुकताका साथ जारी रहेको बताइएको छ ।

प्रकाशक : नवीनकुमार गुप्ता (९८५२८२०५८४, ९८०३२८३११५), **सम्पादक :** अनिलकुमार अनल (९८४२८३४९१७), **सहसम्पादक :** दीपककुमार गुप्ता (९८४१५१३२९९), **लेआउट :** संजय शंखर, **मुद्रण :** न्यू नवीन प्रेस, राजविराज, फोन : ०३१-५३०७६८ (कार्यालय), **इमेल :** *rajbirajdainik@gmail.com*, **वेबसाइट :** *rajbirajdainik.com.np*